Комунальний заклад
«Подільська гімназія Кропивницької міської ради»

Виступ на засіданні фахової спільноти вчителів початкових класів

«Чотири методи розвитку критичного мислення в початковій школі»

Виступ підготувала
вчитель початкових класів
Назарова О. В.

2024 – 2025 н.р.

На сайті Освіторія https://osvitoria.media/experience/4-metody-rozvytku-krytychnogo-myslennya-u-pochatkovij-shkoli/ визначено **4 методи розвитку критичного мислення в початковій школі**

Вміння критично мислити вважають найпотрібнішою навичкою майбутнього. Це допомагає учням аналізувати інформацію, доцільно використовувати набуті знання та обґрунтовувати свою думку. Діти вчаться висувати власні припущення, ставити влучні запитання і розрізняти факти та сумнівні гіпотези. Пропонуємо вам приклади застосування методик розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі.

Передбачення

Суть методики полягає в тому, що діти отримують частину інформації і на її основі висловлюють власні припущення про те, чого ще не знають. Передбачення можна застосовувати для аналізу тексту, картини, фільму тощо.
Наприклад, ви з учнями опрацьовуєте твір «Федько-халамидник» Володимира Винниченка. Перш за все, поділіть текст на частини так, щоб вони були незавершеними і в учнів лишилося місце для фантазії. Почніть із заголовка: запитайте в дітей, що, на їхню думку, означає слово «халамидник», а потім проясніть його значення за словником. Запропонуйте всім охочим висловити власні припущення про те, які події можуть відбуватись у творі. А потім зачитайте самостійно першу частину або попросіть когось із класу. Запитайте в дітей про можливий подальший розвиток сюжету.

Чому критичне мислення — найпотрібніша навичка майбутнього
Крім очевидних запитань, поставте також такі, що примусять замислитися. Наприклад: «Що ви відчували, коли слухали цей уривок?», «Що позитивного та негативного трапилося з героями?» Не оцінюйте думки учнів, адже немає правильних чи неправильних припущень, діти лише говорять власні міркування. Також не висловлюйте власних гіпотез — вчитель повинен бути лише провідником та спрямовувати думки учнів у правильне русло. Далі прочитайте другу частину. Обговоріть з дітьми, чи здійснились їхні передбачення, та запропонуйте висловити прогнози на наступний уривок. Не розділяйте твір на надто багато частин і не ставте забагато питань. Наприкінці не забудьте підбити підсумки та обговорити проблеми, порушені в оповіданні. Важливо, щоб учні отримали певний досвід після прочитання твору.
Так само передбачення можна використовувати для аналізу картини. Запропонуйте дітям відгадати факти про її автора: що це за людина, у який час жила. Уважно роздивіться витвір: що на ньому зображено, які кольори використовує художник. Ставте запитання, які знову ж таки змусять учнів задуматися. Наприклад: «Які емоції викликало зображене?», «Якими можуть бути інші твори цього художника?» Поступово розкривайте факти про картину та її автора і зіставляйте їх з передбаченнями учнів.

РАФТ

Ця методика найкраще допоможе попрактикуватись у написанні творів. Для аналізу можна взяти художній твір, наукову статтю з історії, медицини чи географії. Перш за

все, потрібно намалювати таблицю на чотири стовпчики: Роль, Аудиторія, Форма і Тема. Головне завдання учнів — вибрати персонажа, вжитися в його роль і донести до аудиторії певне висловлювання від його імені.
Для прикладу візьмемо казку «Котик і Півник». Як роль можна вибрати Котика, Півника, Лисичку, когось із її дітей, жителів села, самого читача. Далі варто обдумати зміст повідомлення, яке цей герой хоче висловити. Наприклад, Півник може розповісти про те, як сумно йому було залишатися самому вдома або що він відчував, коли його схопила Лисичка.
Від імені читача можна висловити пораду щодо того, як Півнику наступного разу не потрапити в лапи Лисички.

Розвиваємо навички 4К: креативність, критичне мислення, комунікацію та командну працю

Наступним кроком буде визначення аудиторії. Тобто, до кого звертається наш герой. І найскладніша частина завдання — вибір форми звернення. Наймолодшим школярам у цьому буде потрібна допомога вчителя, адже вони не знають про всі форми, у яких може бути виражено текст. Першачкам варто вибрати щось простіше: sms-повідомлення, лист або усне звертання. Старшим учням можна запропонувати складніші форми: заяву, офіційний лист або розписку. Зверніть увагу дітей на те, що повідомлення має відповідати формі його вираження.
Тепер складемо всю картину разом. Героєм виберемо Котика. Він звертається до жителів села з оголошенням про те, що шукає свідків зникнення Півника. Або інший приклад: син Лисички пише мамі sms-повідомлення про те, що вони з братиками і сестричками голодні.
РАФТ можна звести до короткої схеми:
хто → кому → у якій формі → що може сказати.
За таким алгоритмом можна опрацювати і науковий текст. Наприклад, учні 4-го класу вивчають з природознавства корисні копалини. Після опрацювання параграфа, вони можуть скласти таку ж таблицю РАФТ. Діти можуть висловлюватися від імені шахтаря, науковця чи навіть від самої корисної копалини розповісти про те, що дізнались. Аудиторією можуть бути інші учні, жителі України, вчитель.
Спочатку найкраще виконувати це завдання всім класом, а згодом діти зможуть робити його в парах чи самостійно.

Коло Венна

Цю методику найкраще використовувати для порівняння двох понять або предметів. Її можна зобразити за допомогою схеми: два кола, що перетинаються між собою. Кожне коло означає окреме поняття, місце перетину — це спільні властивості обох понять.

За допомогою цієї діаграми можна порівнювати літературних героїв, явища природи, величини.
Наприклад, на уроці математики за допомогою кола Венна зіставимо дві геометричні фігури: прямокутник і квадрат. Тоді до властивостей цих фігур запишемо формули, за якими обчислюють їхні периметри. До спільного запишемо, що це пласкі геометричні фігури і в кожної є чотири сторони.
На уроці природознавства можна таким чином порівняти птахів і комах, море та озеро. На уроках української мови — іменник та прикметник, словосполучення і

речення. Діаграма Венна допомагає учням з різних сторін розглядати предмети чи явища і знаходити відмінності між суміжними поняттями.

Мозковий штурм

Застосовувати методику брейнстормінгу — мозкового штурму — можна на будь-яких уроках. Вона допомагає систематизувати знання та знаходити творчі рішення. Для застосування методики вчитель записує посередині дошки певне поняття, а учні озвучують все, що про нього знають. За допомогою рисочок, спрямованих від слова, вчитель записує висловлення дітей. У результаті має вийти щось схоже на кущ. Наприклад, на уроці природознавства ви вивчаєте Сонце. Якщо тема зовсім нова, потрібно дати спершу якісь базові знання. Можна переглянути короткий відеоролик про Сонце. Потім запишіть за допомогою методики мозкового штурму те, що діти вже дізналися. Залиште «кущ» на деякий час і продовжуйте вивчати тему. Наприкінці уроку запропонуйте учням доповнити їхні знання. Для цього візьміть маркер або крейду іншого кольору та запишіть нові висловлення дітей. Разом проаналізуйте, який об’єм знань вони отримали за урок.

Як навчити дітей вирішувати проблеми за допомогою кубиків Rory’s Story

Також, виконуючи завдання мозковий штурм, можна навчити учнів систематизувати свої знання. Якщо ви опрацьовуєте конкретний об’єкт, то його характеристики за формою, призначенням, приналежністю до певного виду, застосуванням можна позначити різними кольорами або записувати групками.

Зверніть увагу дітей на те, що під час мозкового штурму важливо називати ті факти, у яких вони впевнені, а не просто здогадки чи асоціації